

традицією, особливо в умовах відкритої сцени й міжнародного порівняння виконавських шкіл. Відзнаки, експертні оцінки, відеозаписи та публічні рецензії формують у колективній свідомості образ домри як інструмента української академічної традиції з власним репертуарним і стилістичним каноном. Ці елементи медійно-професійного простору відображають механізми публічної легітимації та сприяють утвердженню статусу інструмента в сучасному музичному мистецтві України.

3. *Цифрова репрезентація.* У сучасну епоху цифровий канал набуває особливої ваги. Відеозаписи концертів і конкурсів, публікації на YouTube та в соціальних мережах формують публічний аудіовізуальний образ домри як складової українського культурного коду. Цифрова присутність фіксує авторів, виконавців і твори, створюючи стабільний контекст ідентифікації в глобальному медіапросторі.

4. *Інституційний канал.* До цього каналу належить діяльність міністерств, академій, фондів, творчих спілок і фахових асоціацій, які підтримують виконання українських творів, ініціюють їхнє видання або запис. Такі дії посилюють культурний статус домри в професійному середовищі та сприяють розширенню її репертуарного канону.

Отже, оригінальний домровий репертуар виступає системним чинником формування української музичної ідентичності. Кожна типологічна група — від масштабних концертних форм до камерних мініатюр, фольклорних обробок і творів для домри соло — репрезентує окремий сегмент культурного коду, забезпечуючи спадкоємність і оновлення техніки, стилю та педагогічної традиції. На загальнонаціональному рівні визначальними є публічні канали впливу — конкурси, цифрова репрезентація та інституційна підтримка. Їхня взаємодія посилює видимість домрового мистецтва, сприяє його культурному визнанню та інтеграції в міжнародний академічний простір.

Список використаних джерел:

1. Данилюк Я. В. Домра та українська музична ідентичність: культурний вимір. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 5 (224). С. 151–158. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-5\(224\)-151-158](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-5(224)-151-158).

Ю. Лошков

**Є. О. БОРТНИК — ФУНДАТОР ХАРКІВСЬКОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ
В ГАЛУЗІ АКАДЕМІЧНОГО НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА**

Yu. Loshkov

**E. O. BORTNYK — FOUNDER OF THE KHARKIV SCIENTIFIC SCHOOL
IN THE FIELD OF ACADEMIC FOLK INSTRUMENTAL ART**

Перша чверть ХХІ ст. в українському академічному народно-інструментальному мистецтві відзначається активним формуванням харківської наукової школи, започаткування якої пов'язано з ім'ям домриста, диригента, педагога, мистецтвознавця Євгена Олександровича Бортника (1929–1999).

Його музичне виховання розпочиналося наприкінці 1930-х рр. в оркестрі народних інструментів при Харківському Палаці піонерів і жовтеньят (нині — Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості) під керівництвом визначного для українського академічного народно-інструментального мистецтва митця В. А. Комаренка. За традицією, започаткованою В. Комаренком ще під час організації та керівництва домрово-балалаєчним оркестром при харківському товаристві «Просвітне дозвілля» (1909–1915), дитячий оркестр був освітнім центром, де для учасників колективу проводилися заняття із загальномузичних дисциплін.

Друга світова війна на певний час припинила заняття музикою Є. Бортника, який у 14-річному віці пішов до армії та в складі ремонтного загону 2-го Українського фронту брав участь у визволенні Румунії, Угорщини, Чехословаччини та Австрії від німецько-фашистських загарбників. Протягом 1947–1956 рр. Є. Бортник здобував освіту в харківських музичному училищі та консерваторії, де його викладачем по класу домри був видатний український митець М. Т. Лисенко. Водночас формування мистецької особистості молодого музиканта відбувалося і на практиці: навчаючись, Є. Бортник керував самодіяльними оркестрами, був артистом оркестру народних інструментів Харківської обласної філармонії під керівництвом В. Комаренка.

Після здобуття вищої освіти Є. Бортник рік працював у Полтаві як викладач місцевого музичного училища та керівник оркестру міського будинку піонерів, а з 1957 р. і до кінця життя займався педагогічною діяльністю в провідних закладах музичної освіти Харкова — Інституті мистецтв імені П. І. Котляревського та Інституті культури, майже 30 років виконуючи обов'язки завідувача кафедри народних інструментів і здійснюючи керівництво студентським оркестром народних інструментів. Також митець не припиняв виконавсько-організаційну практику в місті, очолюючи протягом 1974–1988 рр. самодіяльний оркестр народних інструментів Харківського вищого військового авіаційного училища радіоелектроніки.

Активна виконавська та педагогічна практика, наукове середовище, в якому комунікував Є. Бортник, стали важливим підґрунтям його наукової діяльності. Зокрема, М. Т. Лисенко — один із перших кандидатів наук у галузі академічного народно-інструментального мистецтва (1955 р.), запропонував Є. Бортнику з'ясувати генезу та становлення українського домрового виконавства, що стало основним напрямком дослідницької діяльності митця.

Так, протягом 1960-х — 1970-х рр. вийшли друком публікації Є. Бортника, присвячені постаті Г. Любимова — творця чотириструнної квінтової домри, оркестрова група якої з 1920-х рр. замінила триструнні домри в першому в Україні професійному народно-інструментальному колективі — Харківському оркестрі народних інструментів під керівництвом В. Комаренка, а надалі склала основу українського домрового мистецтва.

Результатом дослідницької діяльності Є. Бортника 1970-х рр. стали монографія «Домра в самодіяльному мистецтві Радянської України» (1974) та стаття

в журналі «Музика» «Домра в Україні» (1979), які містять цінний історичний матеріал стосовно становлення та розвитку вітчизняного народно-інструментального виконавства.

Наступним етапом у науковій біографії митця став захист у 1982 р. в Інституті мистецтва, фольклору та етнографії Академії наук УРСР (Київ) першої для харківського осередку діячів академічного народно-інструментального мистецтва кандидатської дисертації, присвяченої формуванню та розвитку домрового виконавства в Україні. У відгуку на дисертацію відомий український музикознавець І. Ф. Ляшенко писав, що Є. Бортник «вперше розглянув народно-інструментальне мистецтво з належною науковою глибиною». Інший вітчизняний митець М. А. Давидов зазначав: завдяки дослідженню Є. Бортника культивування домри як провідного інструмента українського оркестру народних інструментів із дискусійної проблеми стало теоретично обґрунтованим.

Протягом 1980-1990-х рр. Є. Бортник продовжував активно досліджувати історію вітчизняного народно-інструментального виконавства: віднаходив нові матеріали, архіви, репрезентував діяльність митців, колективів, які були забуті, але у свій час відігравали значну роль у становленні та академізації цього різновиду музичного мистецтва. У той період виходять статті, присвячені професійній діяльності знакових для вітчизняного народно-інструментального мистецтва творчих постатей О. О. Мартинсена і Ф. Г. Коровая, формуванню української домрової виконавської школи, діяльності Харківського професійного ансамблю імені В. Андреева, аналізу струнного інструментарію Слобідської України.

Дослідницький талант та ерудиція Є. Бортника відіграли значну роль при підготовці довідника «Харківський інститут мистецтв, 1917–1992» (1992): митець увійшов до редакційної групи, особисто підготував перелік викладачів випускних кафедр інституту та перелік випускників, що мають учені ступені, вчені та почесні звання, був співавтором статті про діяльність кафедри народних інструментів закладу. Того ж року вийшла друком стаття Є. Бортника, де розглядаються питання побутування на Слобожанщині народного струнного інструментарію. Простежуючи шляхи розповсюдження на Лівобережній Україні кобзи-домри, митець характеризував їх як процес, історично зумовлений постійною міграцією населення.

Відзначаючи роль Є. Бортника в розвитку народно-інструментального мистецтва І. Ф. Ляшенко наголошував, що численний науковий доробок харківця з історії та сучасної практики спорідненого кобзарському мистецтву мистецтва домрового є суттєвим внеском у теорію українського музикознавства. Відомий харківський музикознавець, професор Т. С. Кравцов зазначав, що Є. Бортник пройшов змістовний шлях творчого зростання і по праву належить до найавторитетніших митців України в галузі академічного народно-інструментального мистецтва.

Отже, науково-дослідницька діяльність Є. О. Бортника протягом 1960-х — 1990-х рр. та захист у 1982 р. першої в харківському музикознавчому осередку

дисертації в галузі академічного народно-інструментального мистецтва визначають роль митця як фундатора харківської наукової школи з означеної проблематики.

О. Савицька, Н. Мельник

**МИСТЕЦЬКА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ТРІО «ЦИМБАНДО»:
ВІД ВИТОКІВ ДО ЮВІЛЕЙНИХ ОБРІВ**

N. Melnik, O. Savytska

**THE ARTISTIC EVOLUTION OF THE INSTRUMENTAL TRIO "TSYMBANDO":
FROM ORIGINS TO ANNIVERSARY HORIZONS**

Ансамбль «ЦимБанДо» було створено у 2006 р. За майже 20 років існування змінювались учасники, трохи корегувався інструментальний склад колективу, але незмінною залишилась любов до своїх інструментів, їх популяризація та піднесення саме української культури — її мелосу, її інструментарію, її традицій.

Поява колективу з «нетрадиційним» складом інструментів (цимбали, бандура, домра і кобза контрабас) була сприйнята з недовірою та скепсисом представниками й послідовниками академічного музикування на народних інструментах (традиційним вважався домрово-балалаечно-баянний склад або скрипково-сопіково-цимбальний), які критикували поєднання струнно-щипкових і струнно-ударних інструментів з недосконалим строем, різним динамічним балансом, відмінними технічними можливостями і засобами звуковидобування. Але саме цю різницю, відмінність, особистість, неповторність кожного інструмента змогли талановито поєднати учасниці ансамблю в єдиний струнний організм.

І саме це накладає свій відбиток під час вибору репертуару. Тому навіть авторські твори підлягають ретельному перекладенню, враховуючи особливості кожного інструмента. У репертуарі квартету з'являються твори В. Моцарта, К. Глюка, П. Сарасате, К. Сен-Санса, А. Хачатуряна, Р. Глієра, К. Новікова, А. Білошицького, В. Власова, харківських композиторів — А. Гайдєнка, О. Назарєнка, О. Глотова, В. Дмитренка. З часом учасниці ансамблю — Н. Мельник і О. Савицька — починають створювати особисті аранжування, такі як: Фантазія на «комашкові» теми, Літературно-музична композиція «Квартет», Композиції «Гопалки», «Пір'яссімо», «Веселі ложки», «Ніч на Харків — горі», «Ранок у вишневому садку», «Зимова магія» та ін.

З 2015 р. і по сьогодні ансамбль складається з трьох учасників. Цей колектив є не просто інструментальним тріо, це музичний театр, який працює в стилі "crossover", змішуючи різні стилі і напрямки. Учасники ансамблю (викладачі кафедри народних інструментів Харківської державної академії культури: Олександра Савицька — цимбали, Надія Мельник — бандура, Костянтин Хитущко — кобза контрабас) максимально використовують можливості своїх інструментів, а також виступають як актори і режисери, декламатори і танцюристи одночасно. Окрім основних інструментів часто задіяні і безліч інших, таких як дзвіночки, тарілка, бубон, трикутник, ложки, коробочки, брязкальця і навіть власноруч виготовлений «Стожарик». Перше десятиріччя творчості можна